

WYPĘDZENI ZE WŚCHODU

*wspomnienia
Polaków i Niemców*

Redakcja

Hans-Jürgen Bömelburg

Renate Stößinger

Robert Traba

BORUSSIA Olsztyn 2001

Spis treści

WPROWADZENIE

Hans-Jürgen Bömelburg, Robert Traba, Wspomnienia i kultura pamięci.

Ucieczka i wypędzenie w niemieckich i polskich relacjach naocznych świadków 7

WSPOMNIENIA

Prolog

Marion Gräfin Dönhoff, Wielki exodus 23

Deportacje, ucieczki, wypędzenia i wysiedlenia 27

Transport 125

Matki i dzieci 161

Utracony raj i „ziemia odzyskanych przeznaczeń” 289

Śladami przeszłości 371

Życie pomiędzy 393

Pamięć przywrócona: sprawcy i ofiary po latach 419

Epilog

Władysław Bartoszewski, Ból i cierpienia po 50 latach 449

POSŁOWIE

Renate Stöbinger, Kilka uwag na temat książki 451

Indeks miejscowości 465

Wykaz wspomnień 469

Mapy

Wykaz wspomnień

1. Janina Nowak, Ucieczka przed Niemcami we wrześniu 1939 roku	29
2. Bronisław Brandt, Wypędzenie jesienią 1939 roku	39
3. Helena Herman, Deportacja z Wileńszczyzny do Kazachstanu	48
4. Hildegard Kittel, Moim wnukom	58
5. Mieczysław Jakubowski, Moja „Mała Ojczyzna”	66
6. Karlheinz Gleß, Piasek – wspomnienia ze wsi nad Odrą	72
7. Anna Maria Wolińska, Równowaga (!!!) – chwiejna ze wskazaniem	83
8. Dorothea Buller, Alice Mertensmeier, Horst Steiner, Wypędzenie ze Śląska w potrójnej perspektywie	91
9. Günter Ernst, Droga z traumy (Przewycięzanie urazów)	104
10. Czesław Rajca, Z Burghthalu do Świętej Katarzyny	112
11. Alicja Michałowska, Gdzie Żejmiana, gdzie Odra	127
12. Michał Sikora, Uciekinierzy	138
13. Bolestaw Rowiński, Z Huculszczyzny na Dolny Śląsk	146
14. Władysława Janiszewska, Wypędzeni czy wysiedleni...	163
15. Adelheid Nagel, Miałam przecież dopiero dziesięć lat!...	177
16. Józef Zięba, Ucieczka z własnego domu	189
17. Renate Sommer, Ucieczka z Prus Wschodnich	200
18. Helena Nikiel, „Myśmy tutaj szli z...”	211
19. Dagmar Petkov, Przystanek	226
20. Danuta Śleszyńska, Danuśka wronami karmiona	230
21. Ireneusz Piotrowski, Początek końca. Okruchy wspomnień	242
22. Ursula Stechow, Ciotka Hulda	255
23. Wanda Witter, Horyzont nostalgii	260
24. Heidemarie Mielack, Prawdziwe bohaterki	274
25. Dora Kleemann, Raj był w Długoborze	291
26. Bronisław Kowacz, Dnie ostatnie – dnie pierwsze!	300
27. Ryszard Bitowt, Nowe życie na Mazurach	312
28. Eugeniusz Fudała, Wypędzeni z Podola i wypędzeni z Dolnego Śląska, czyli o rodzinie Fudałów i rodzinie Weinholdów	320
29. Stanisław Tankielun, Z Wileńszczyzny na Pomorze i do Wielkopolski	326
30. Stanisław Ziemia, Poszukiwanie śladów	341
31. Olga Ristowska, Nowa ojczyzna z Wilnem w tle	363
32. Dolly Behrmann, Ucieczka i powrót	373
33. Helena Herman, Wielokrotny powrót	381
34. Günter Leder, Wspomnienia polsko-niemieckie	385

35. *Frieda Witzke/Alfreda Mielcarek*, Jako folksdojczę w Polsce 395
36. *Bruno Palke*, Ucieczka, wypędzenie i powrót do ojczyzny 400
37. *Helena Kozuszek*, Niezapomniany owoc 410
38. *Gerhard Dreger*, Spacer po Poznaniu pod koniec sierpnia 1945 roku 421
39. *Manfred Schütz*, Jedynie kolorowa chustka, czyli spotkanie z dobrym Bogiem 425
40. *Norbert Stein*, Odzyskać ojczyznę i znowu ją utracić albo jak książka pomaga leczyć rany 432
41. *Christine Müller*, „Nie mamy bowiem na ziemi trwałego miasta...” 435
42. *Norbert Banschbach*, List do Tadeusza 440
43. *Maria Towiańska-Michalska*, Martwa fala 443